

L'art en el temps dels totalitarismes
Art i totalitarismes II.

Lliurament 3

Fonaments de les Arts II, Bloc 2. Departament d' Arts

Cristina Calderón Puig

ioc institut obert de catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

La **imatge de la portada** correspon a la obra «''*Sturmtruppe geht unter Gas vor*''». Otto Dix, 1924. Tècnica: gravat a l'aiguatinta.

Concepció, recerca, disseny, desenvolupament i publicació a càrrec de

Cristina Calderón Puig,

Barcelona, 1 de febrer de 2018.

Sobre els continguts del lliurament

Els continguts de la matèria de Fonaments de les Arts estan basats en diferents lectures i recerques de llibres generals dedicats, en la seva majoria, a

la divulgació de la història de l'Art. Tanmateix, és una matèria que té com a objecte d'estudi de les obres i les produccions artístiques, incloent-hi les manifestacions de la cultura visual, les arts escèniques i la musical. Comprèn diferents períodes històrics i diferents civilitzacions perquè es pretén donar una visió global dels canvis i continuïtats de les arts, centrant l'atenció especialment en les manifestacions artístiques dels períodes més recents. Fonaments de les Arts és una matèria comuna d'opció dins la modalitat del Batxillerat artístic, per la qual cosa, el seu temari està supeditat i configurat segons el currículum vigent publicat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Índex de continguts

L'art en el temps dels totalitarismes. 5

1. Arquitectura del s. XX. 6

1.1 L'arquitectura i el disseny funcionalistes: escola Bauhaus, el Funcionalisme orgànic i l'Estil internacional.. 6
1.2 Le Corbusier i «la màquina d'habitar». 7
1.3 Mies Van der Rohe: Pavelló Alemany.. 8

2. Expressionisme_Nova Objectivitat. 9

3. Còmic Europeu i americà 10
3.1 Evolució del còmic nord-americà i europeu: de la Gran Depressió del 1929 al principi de la Segona Guerra Mundial. 10
3.1.1 Nord-Amèrica 10
3.1.2 El còmic a Europa. 12
3.2 Els còmics després de la Segona Guerra Mundial 12
3.3 El còmic espanyol després de la postguerra 14

4. La fotografia periodística i de reportatge.. 15
4.1 Erich Salomon. 15
4.2 Henri CartierBresson.. 16
4.3 Robert Capa 17
4.4 Els Països Catalans. 18

5. Cinema. 19
5. 1 Cinema. El primer llargmetratge animat: Blancaneu i els set nans. Disney. 19
5. 2 Cinema. Metro-Goldwyn-Mayer i els Germans Marx. 19
5.3 Cinema. The Great Dictator. 20
5.4 Cinema. Neorealisme Italià 20

L'art en el temps dels totalitarismes

Si el vuit-cents havia estat el segle de la raó, un període de creença en la bondat de l'ésser humà, una època de progressió de la història el moment de la contemplació del desenvolupament de les societats en el camí cap a la llibertat dels individus... Com era possible que aquest període acabés amb l'episodi més destructiu mai recordat? Per a tota una generació de combatents, l'anomenada edat de la raó havia anat a morir a les trinxeres de la Primera Guerra Mundial. L'esperit de la fraternitat de 1789 i l'internacionalisme proclamat per les organitzacions obreres s'havia trencat en veure's enfrontat contra la lògica dels interessos nacionals.

Tot plegat va crear en molts d'ells **una resistència decidida contra tota amenaça de noves guerres en el futur**. Però de la mateixa manera que l'horror que va derivar-se dels terribles episodis viscuts a la Gran Guerra va provocar respostes humanistes i pacifistes, una part de la generació que va madurar en el front bèl·lic va establir una espècie de consciència de l'excombatent basada en l'exaltació d'un seguit de valors positius associats a la guerra.

La primera meitat del s. XX està plena d'exemples artístics al servei dels poders totalitaris. Hi ha però, i afortunadament, exemples d'artistes que s'hi varen mantenir al marge, reivindicant la seva llibertat individual i intel·lectual, i en altres casos més inclús, que en van ser combatius i denunciants mitjançant les seves produccions artístiques.

En aquesta segona entrega: L'art en el temps dels totalitarismes, veurem alguns artistes fora de les xarxes de l'Estat

1. Arquitectura S. XX

1.1 L'arquitectura i el disseny funcionalistes: l'escola Bauhaus, el funcionalisme orgànic i l'estil internacional.

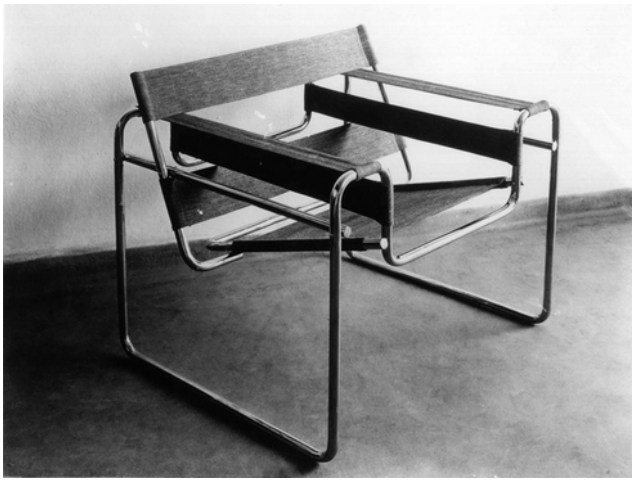
El Funcionalisme, també conegut com a Racionalisme, és un moviment en arquitectura i disseny que es recolza en la teoria formulada per Henry Sullivan (1856-1924) segons la qual ***"la forma segueix a la funció"***.

En el camp del **disseny**, el plantejament funcionalista de formes geomètriques, simples i sense decorar, cristal·litzar en el que es coneix com a **"Estètica de la màquina"**. Igual que els **cubistes** (Cubisme) veien tot en termes d'esferes, cilindres i cons, i mostraven els objectes simultàniament des de diversos punts de vista, els dissenyadors funcionalistes de l'"Estètica de la màquina " van reduir les coses als seus components bàsics (teòricament per facilitar la producció en massa) simultaniejant volums que s'incrusten uns en uns altres, de manera que les formes verticals alternen amb les horitzontals.

La seva inspiració la van trobar en motius que són metàfores de la roda, l'èmbol i altres elements mecànics.
La Bauhaus (escola de disseny alemanya fundada a Weimar en 1919) va tenir un gran paper en la promoció d'una estètica inspirada en la **màquina per a l'arquitectura i les arts aplicades**. Els seus programes d'ensenyament tendien a animar els estudiants al fet que reduïssin el seu vocabulari estètic a elements bàsics, posant èmfasi en el paper de l'estructura i la construcció en el procés de disseny. Les teories funcionalistes de la Bauhaus van produir alguns dels objectes més bells i elegants, com les famoses cadires voladisses de Ludwig Mies van der Rohe (1886-1969), en tub d'acer i cuir, que són considerades com un dels dissenys "clàssics "del segle XX i com un dels millors exemples funcionalistes de l'estètica de la màquina.

Bauhaus, la més famosa i influent escola de disseny del segle XX

B3 club chair de Marcel Breuer, un dels grans icones de l'escola Bauhaus.

1.2 Le Corbusier i «la màquina d'habitar»

"Redueixen els objectes a la seva senzillesa més arquitectònica, anomenant les seves cases com màquines pràctiques per viure-hi"

Le Courbusier és un dels arquitectes més destacats del moviment arquitectònic del segle XX anomenat racionalista, dins el qual van destacar així mateix **Mies van der Rohe** i **Walter Gropius**.

Malgrat que el profund individualisme d'aquests arquitectes posseeixen com característiques generals la lògica constructiva en el que les formes geomètriques (com el cub, cilindre, con o esfera), són les formes volumètriques destacades. Aquest racionalisme esdevé en dos corrents estilístiques: el funcionalisme l'exponent més destacat és **Le Corbusier**; I l'escola **Bauhaus**.

La Bauhaus, que tenia la seva seu a Alemanya, deriva després en l'anomenat estil internacional, ja que després de la pujada al poder del nazisme, l'escola es veu obligada a tancar. I els més reconeguts arquitectes de la Bauhaus emigren als Estats Units, integrant els corrents constructives nord-americanes i creant un híbrid europeu-americà.

Podeu ampliar la informació sobre la història de la Bauhaus clicant als enllaços següents:

Història de la Bauhaus

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'adreça webl'adreça webdel vídeo.

Oskar Schlemmer, el genio de la Bauhaus que inspiró a David Bowie

Triadisches Ballett von Oskar Schlemmer - Bauhaus

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'adreça web del vídeo.

1.3 Mies Van der Rohe: Pavelló Alemany.

"menys és més"

L'arquitectura de Mies es caracteritza per la senzillesa i per la sinceritat expressiva dels seus elements estructurals. Encara que no ha estat l'únic que intervé en aquests moviments, el seu racionalisme i el posterior funcionalisme s'han convertit en models per a la resta dels professionals del segle. La seva influència es podria resumir en una frase que ell mateix va dictar, i s'ha convertit en el paradigma ideològic de l'arquitectura del moviment modern: ***menys és més.***

La seva obra es destaca per la composició rígidament geomètrica i l'absència total d'elements ornamentals, però la seva poètica radica en el subtil mestratge de l'ús de les proporcions geomètriques i en l'elegància exquisida dels materials (a vegades fa servir marbre, ònix, travertí, acer cromat, bronze o fustes nobles) rematats sempre amb gran precisió en els detalls.

De 1929 data una de les seves obres mestres, el **pavelló alemany de l'Exposició Internacional de Barcelona**: estructura de lleugers muntants d'acer cromat que sostenen una planxa de formigó i constitueix un exemple incomparable de perfecta modulació de l'espai. En el seu interior, concisament moblat per Mies, figura l'anomenada cadira Barcelona.

L'acceptació de l'avantguarda racionalista arriba amb l'escola Bauhaus en el seu últim període. Mies estarà al capdavant d'aquesta escola entre 1930 i 1933, i hi aportarà l'estudi de la construcció, pel que fa a l'estudi d'estructures i materials.

Per a Mies van der Rohe:

- La **forma segueix a la funció**, perquè és la denotació dels objectes, de les coses, de les necessitats dels usuaris.
- La geometria marca senzillesa, és per això que està estretament relacionada amb la funció.
- La puresa que representa històricament la matemàtica es constitueix com el principal suport del funcionalisme.

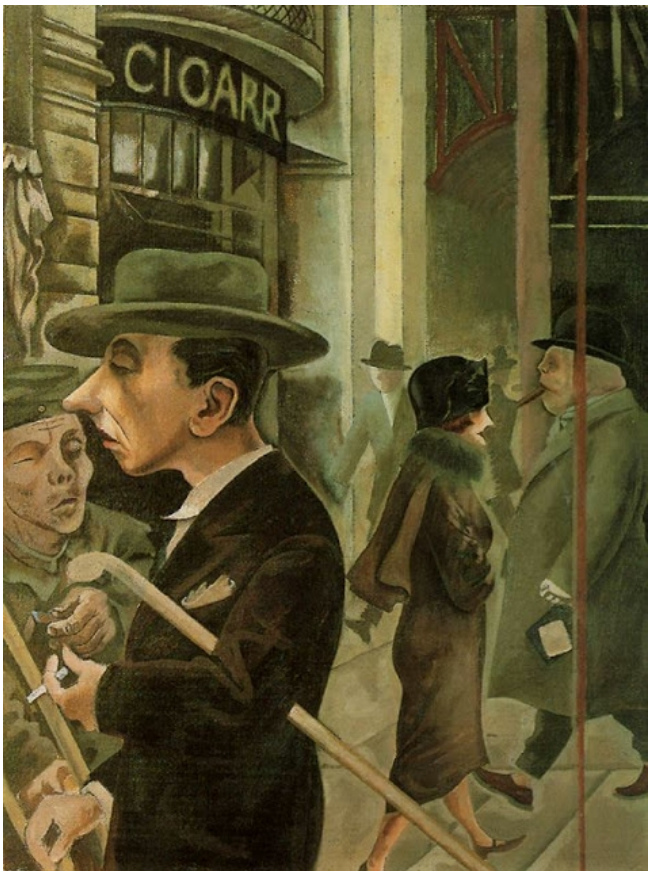
Per a més informació sobre l'obra de Mies van der Rohe clickeu l'enllaç

2. Expressionisme_Nova Objectivitat

La postguerra va suposar el naixement, a Berlín, del grup ***Nova Objectivitat (Neue Sachlichkeit***,) una reacció contra l'espiritualisme i les tendències abstractes de l'etapa anterior. Els pintors **Otto Dix**, **Georg Grosz** i **Max Beckmann** n' eren els components més destacats. La dura experiència de la Gran Guerra i el seu impacte psicològic donava lloc al naixement d'un expressionisme realista que criticava amb duresa la realitat social i política del seu temps.

> Els artistes de ***Neue Sachlichkeit*** buscaven presentar les contradiccions de la realitat i superar el divorci entre art i societat gràcies a una obra políticament compromesa, de contingut revolucionari, fortament marcat per la ideologia socialista.

La proclamació de la República de Weimar oferia un temps d'esperança, però la hipocresia de la societat burgesa, la consolidació de la ciutat industrial com un espai angoixant de la vida moderna, la misèria de les condicions de vida del proletariat... tot això seguia present i quedava representat en un art que cal situar a mig camí entre la crònica, el reportatge social o el documental de denúncia.

Grosz, "Escena de carrer", 1925

3. Còmic Europeu i americà

3.1 Evolució del còmic nord-americà i europeu: de la Gran Depressió del 1929 al principi de la Segona Guerra Mundial

3.1.1 Nord-Amèrica

L'etapa que comprèn el Crack de la Borsa Nord-Americana fins a l'esclat de la Segona Guerra Mundial (1 de setembre de 1939) es considera com un dels períodes més creatius del nou mitjà. En gran part, això és déu a l'ampliació de la temàtica, que fins ara es reduïa al gènere humorístic.

> S'introdueix **els gèneres d'aventura**, fet que incrementà el nombre de lectors, i, pel que fa al grafisme, els nous autors incorporen el realisme dins de les seves vinyetes, en lloc de l'estil caricaturesc dels primers temps.

La dècada dels anys 30 del segle XX és una etapa de canvis polítics, social i econòmics a Europa i als Estats Units. Si a Espanya es proclama la Segona República (14 d'abril de 1931), a Alemanya pugen els nazis al poder (1933). Altres països aniran perdent al llarg de la dècada un sistema polític basat en la democràcia per una dictadura. El Crack del 29 va deixar malparada l'economia de molts països, especialment dels Estats Units. Sembla que el còmic va recollir les passions i inquietuds de la classe mitjana nord-americana i es manifestà mitjançant les històries d'aventures.

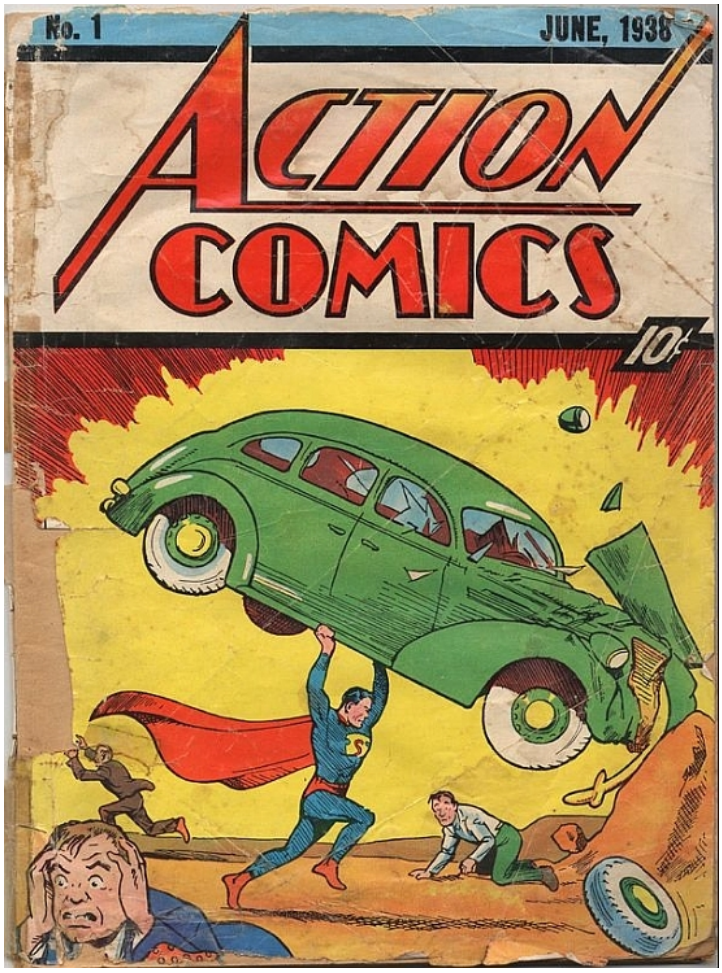

És dins d'aquesta etapa que l'autor Alan Harold Foster portarà al còmic les aventures de **Tarzan**, el personatge mig home i mig mico que va descriure Edgar Rice Burroughs el 1914. Al mateix any neix el personatge futurista **Buck**.

També és la dècada que va veure néixer personatges de còmic cabdals com **Flash Gordon** , d'Alex Raymond; **Dick Tracy**, de Chester Gould; **Terry i els Pirates**, de Milton Caniff i el **Príncep Valent**, de Harold Foster.

El fil conductor de la majoria d'aquestes obres és la fantasia. Aquests herois de paper tindran com a fons la ciència-ficció (Buck Rogers, Flash Gordon), l'aventura (Terry i els Pirates, Tarzan), la justícia social (Dick Tracy) o el passat dels cavallers de l'edat mitjana (Príncep Valent). En tots els casos, l'heroi personifica la puresa, el valor, la justícia i l'amistat. Són adjectius que formen part dels estereotips que al cinema i la novel·la de fulletó ja havien definit.

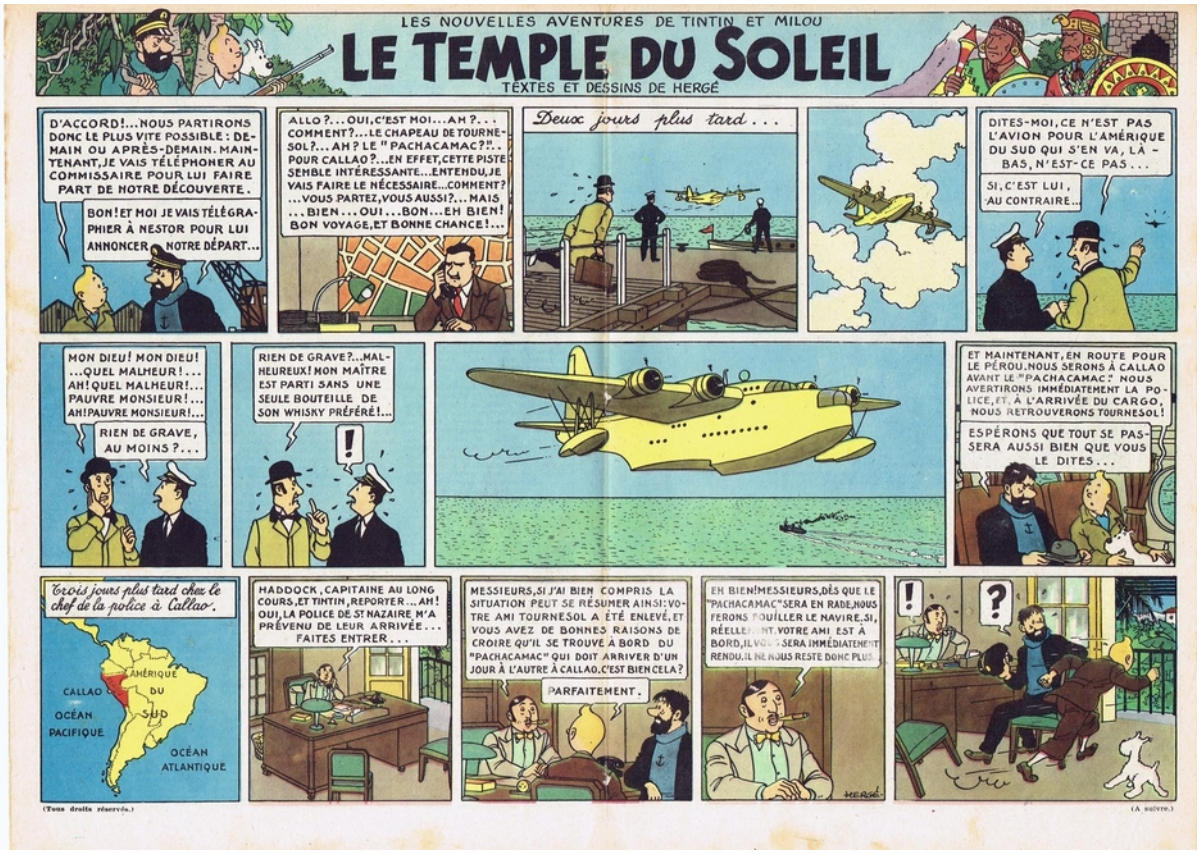
Si bé aquests herois-humans guanyen sempre a l'enemic amb la destresa, la força del grup i l'enginy, no serà fins a l'arribada del personatge **Superman**, el 1938, de les mans de Jerry Siegel i Joe Shuster que mostren el primer superheroi americà i fixarà l'estil i fórmula de superheroi: un uniforme/disfressa de colors contundents i posseïdor de poders físics i mentals sobrenaturals, defensors d'un ordre social just i, especialment, de l'estil de vida americà (*american way of life*). Aquest model es tornarà a repetir amb la creació de **Batman** (1939), obra de Bob Kane i Bill Finger.

Gràcies a la popularitat i consum comercial del còmic, neix el 1933 un nou format, ja no depenent dels diaris: el **Comic-Book** o quadern de còmic dedicat a un personatge o un recull de diferents històries. Serà aquest el suport i format gairebé exclusiu dels superherois.

3.1.2 El còmic a Europa

A Europa, mentrestant, en consonància amb els còmics nord-americans, neix l'aventurer més famós de la història del còmic de la mà del belga Hergé, Tintín (1929). Al marge de l'enorme èxit que va tenir des de la seva publicació, les aventures d'aquest jove reporter que el porten d'un part a altra del món també representarà un nou estil gràfic anomenat línia clara pel traç fi i poc detallista. Estil que marcarà durant dècades als dibuixants de còmics europeus.

3.2 Els còmics després de la Segona Guerra Mundial

El còmic al llarg de la Segona Guerra Mundial tindrà una orientació clarament propagandística. És l'aparició del **Capità Amèrica** (1941) i altres personatges menors que tindran com a finalitat aixecar la moral dels combatents. Un cop finalitzada la guerra, el còmic patirà les conseqüències de la Guerra Freda, és a dir, la divisió del món en dos blocs enfrontats, el capitalisme i el comunisme. És també una època de forta censura als mitjans audiovisuals i, és clar, el còmic tampoc s'escapa d'aquesta persecució per part dels organismes oficials. Com a punt d'inflexió, mencionar la publicació del llibre *The seduction of the innocent* el 1954, del psiquiatre Frederic Wertham. En les seves pàgines l'autor associa l'increment de la delinqüència juvenil a la lectura dels còmics. Serà aquest llibre i altres accions les que portaran a la creació d'un comitè de censura (CCA), la Comics Code Authority, que vetllarà perquè els continguts dels còmics no corrompin la ment juvenil i incentivarà la producció de còmics de temàtica infantil.

No. 3
CAPTAIN AMERICA
MAY
10¢
COMICS
45 thrilling PAGES of CAPTAIN AMERICA PLUS OTHER FEATURES...
The RED SKULL Planned a Horrible Death for BUCKY and BETTY -unless....
TO THE WAR ZONE

Dins d'aquestes mesures restrictives, la dècada dels 50 veurà el naixement de la tira còmica Peanuts (1950), de Charles M. Schulz que mostrarà i dibuixarà reflexions d'adults en la monòtona vida d'un grup d'infants i un gos (Snoopy).

3.3 El còmic espanyol després de la postguerra

A Espanya neix el primer número del **seminari infantil TBO** (1917) que tindrà importants dibuixants com Opisso i Benejam.

Després de la Guerra Civil, amb el triomf dels generals sublevats i l'inici de la dictadura feixista del general Franco, la majoria dels dibuixants republicans van optar per l'exili o per sobreviure al nou règim. La dictadura va imposar una línia completament propagandística i moral de les historietes. Les més populars en aquell moment són la sèrie creada per Eduardo Vañó, **Roberto Alcázar y Pedrín** (1940) i El **Guerrero del Antifaz** (1944), de Manuel Gago. Aquestes són les més representatives tant per la temàtica com pel contingut ideològic.

Més endavant, als anys cinquanta, de la mà de Francisco Ibáñez, apareixen una llista de personatges d'humor, dels quals destaquen Mortadelo i Filemón.

Roberto Alcázar y Pedrín (1940)

4. La fotografia periodística i de reportatge.

El periodisme gràfic difereix de qualsevol altra tasca fotogràfica documental en el fet que el seu objectiu és explicar una història concreta visualment. Els periodistes gràfics treballen en diaris, revistes, agències de notícies i altres publicacions que cobreixen successos esportius, artístics i polítics...

4.1 Erich Salomon.

Erich Salomon, fotògraf alemany va produir els seus treballs al voltant dels anys 30 (el 1944 va ser assassinat en un camp de concentració Nazi). Se'l considera el pare del **fotoperiodisme** modern. Amb la seva càmera, sempre rondava els esdeveniments polítics. Tenia el do de ser a tot arreu sense fer-se notar. S'infiltrava a les reunions i espais reservats a les personalitats i disparava amb la seva càmera per obtenir imatges inèdites dels polítics plasmant tota la subtilesa de les seves observacions.

Recepció al Quai d'Orsay, París.

Els fotògrafs tenien l'entrada prohibida en aquestes recepcions, però **Salomón** sempre trobava la manera d'accedir-hi.

El **fotoperiodisme** va néixer a finals del segle XIX, de la necessitat que tenia la premsa de mostrar les imatges de les notícies que publicava d'una manera més realista i fidedigna, alhora que reduïa el temps del procés d'impressió d'imatges. Una novetat tècnica, l'aparició de la càmera alemanya Leica, fabricada en un format

portàtil, capaç de ser carregada amb un rodet de 36 fotos sobre cel·luloide de cine va ser un instrument essencial en mans de reporters que van popularitzar el fotoperiodisme.

Des d'aleshores el reportatge proveït de la seva càmera ha recorregut el món enregistrant gràficament totes les activitats humanes. El desenvolupament del fotoperiodisme ha estat molt lligat a la fotografia d'esdeveniments socials i guerres i ha evolucionat al llarg del temps en tendències i autors de diferents perfils.

Per citar alguns dels més grans podríem anomenar a **Lewis Hine**, **Robert Capp**a, **Henri Cartier-Bresson** (aquests dos últims fundadors de l'agència **MAGNUM**), **William Klein**, i en el context del nostre país a **Agustí Centelles**i **Fransesc Català-Roca**.

4.2 Henri Cartier-Bresson.

França. Seria a la fotografia de reportatge el que Salomon representa a la periodística. Des de 1930 es va dedicar a documentar allò que ell anomenava l' ***"instant decisiu"***. Sostenia que la dinàmica de qualsevol situació donada toca en algun moment el seu punt àlgid, instant que es correspon amb la imatge més significativa. Cartier-Bresson, mestre en aquesta tècnica, tenia la sensibilitat per prémer el disparador en el

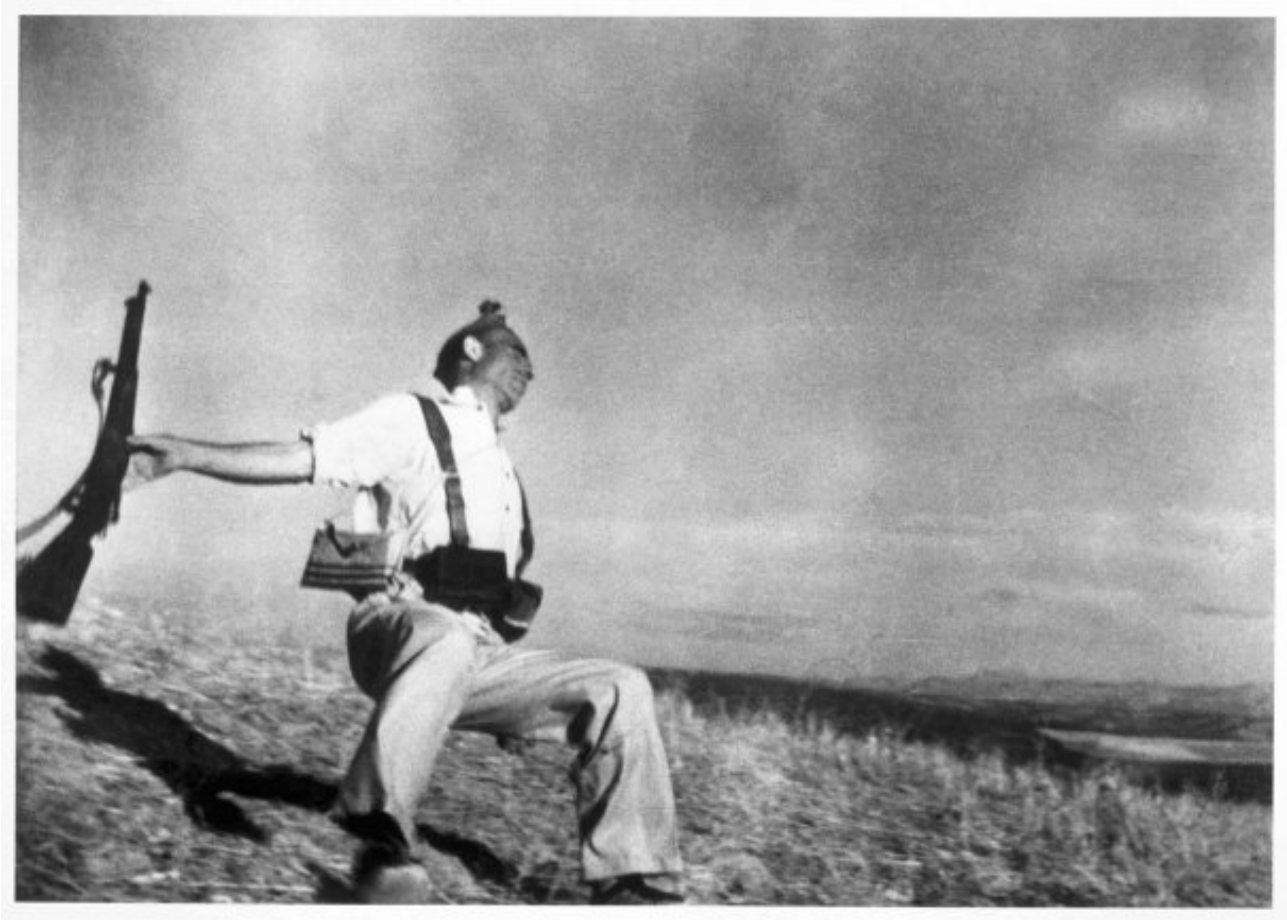

moment oportú. Moltes de les imatges de Cartier-Bresson tenen tanta força en la concepció com en el que transmeten i són considerades fotografia artística, documental i periodisme gràfic alhora.

4.3 Robert Capa

El corresponsal de guerra **Robert Capa** va començar la seva carrera amb fotografies de la Guerra Civil espanyola; igual que Cartier-Bresson, va plasmar tant escenes bèl·liques com les situacions de la població civil.

La seva fotografia d'un milicià ferit va donar la volta al món com testimoni de l'horror de la guerra. Capa també va cobrir el desembarcament de les tropes dels Estats Units a Europa el dia D durant la II Guerra Mundial i la guerra d'Indoxina, en la que va trobar la mort el 1954.

Mort d'un milicià republicà al front de Còrdobe, setembre del 1936, Robert Capa.

4.4 Els Països Catalans.

4.4.1

Agustí Centelles (València 1909, Barcelona 1985)

Va realitzar una tasca documental important durant la guerra civil espanyola, fent fotografies tant del front com la retaguàrdia i les dramàtiques imatges dels bombardejos de la població civil.

4.4.2 Francesc Català Roca (Valls 1922 - 1998)

Amb la seva actitud com a fotògraf que podríem sintetitzar en captar la realitat en el moment i punt de vista més eloqüent, va captar imatges de l'entorn amb gran mestratge tècnic i formal, tractant temàtica força diversa: paisatge, tauromàquia, document social, art i artistes especialment Joan Miró, les grans ciutats, ...

5. Cinema

5. 1 Cinema. El primer llargmetratge animat: Blancaneu i els set nans. Disney.

La Blancaneu i els set nans (títol original en anglès: Snow White and the Seven Dwarfs) és una pel·lícula musical animada rodada als Estats Units de 1937, dirigida per David Hand i produïda per Walt Disney. Es tracta del primer llargmetratge sonor i en colors de dibuixos animats de la història del cinema. Si bé no va ser el primer llargmetratge de la història de l'animació, sí que va ser el primer a assolir un ampli èxit internacional, i també el primer llargmetratge de dibuixos animats rodat en Technicolor.

Podeu veure un vídeo sobre els mètodes tècnics emprats a la pel.licula *Blancaneus* clicant el següent enllaç:

Cómo se hizo «Blancanieves y los Siete enanitos»

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'adreça web del vídeo.

5.2 Cinema. Metro-Goldwyn-Mayer i els Germans Marx

Una nit a l'òpera (títol original en anglès: A Night at the Opera) és una pel·lícula rodada als Estats Units dels Germans Marx dirigida per Sam Wood, estrenada el 1935. Va ser la primera pel·lícula dels germans per la MGM (Metro-Goldwyn-Mayer), després de la seva ruptura amb la Paramount, i la primera sense Zeppo. El 1993, Una nit a l'òpera va ser seleccionada per preservar-se en la National Film Registry dels Estats Units per la Biblioteca del Congrés com a "pel·lícula cultural, històrica o estèticament significativa". També es va incloure en l'actualització del 2007 de l' AFI's (American Film Institute) 100 Years... 100 Movies, en el número 85.

Podeu veure el vídeo amb els comentaris i anècdotes del rodatge de la pel·licula «Una noche en la ópera» clicant el següent enllaç:

Una noche en la ópera | 50 películas que deberías ver antes de morir | TCM

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'adreça web l'adreça webdel vídeo.

5.3 Cinema. The Great Dictator

The Great Dictator és una pel·lícula dirigida l'any 1940 per Charles Chaplin. És una paròdia del nazisme i dels dictadors Hitler i Mussolini.

Podeu veure el vídeo amb els comentaris i anècdotes del rodatge de la pel·licula «Una noche en la ópera» clicant el següent enllaç:

El gran dictador | 50 películas que deberías ver antes de morir

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'adreça web del vídeo.

A l'escena final, Chaplin surt del seu personatge i parla al públic en primera persona, enaltint els valors més nobles de l'home, convertint la pel·lícula en un missatge de pau i llibertat.

Podeu veure el vídeo amb els comentaris i anècdotes del rodatge de la pel·licula «Una noche en la ópera» clicant el següent enllaç:

Final Scene from "The Great Dictator" by Charles Chaplin - Spanish Subtitle.

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu l'adreça web del vídeo.

5.4 Cinema. Neorealisme Italià

El neorealisme italià va ser un moviment cinematogràfic sorgit a Itàlia durant la postguerra de la Segona Guerra Mundial, dels quals els principals representants van ser

Roberto Rossellini, **Luchino Visconti** y **Vittorio de Sica**. Moviment del cinematogràfic que ha conquistat major fama en tot el món, per a molts crítics, constitueix la contribució més gran d'Itàlia a la història i desenvolupament de la cinematografia mundial.

Si hi ha un terme que resumeix tota una filosofia a l'hora de plantejar l'ofici cinematogràfic, aquest és el neorealisme. En tot cas, l'etiqueta neorealista no suposa una avantguarda, sinó una tornada a valors ja existents en la cinematografia anterior, tant a Itàlia com en l'URSS i el Regne Unit. Valors que, d'altra banda, eren els mateixos que després van defensar els teòrics francesos del cinéma vérité. Les qualitats que van

venir a definir el conjunt tampoc eren noves, però van reaparèixer en un entorn summament propici. Entre aquests ingredients cal assenyalar l'ocupació d'actors no professionals, el naturalisme a l'hora de plasmar la trama, l'ús de localitzacions reals i el rebuig del pintoresc i estereotipat en els personatges, de manera que fos possible commoure i, alhora, estimular la reflexió sociopolítica.

R
(I

S